

Het wel en wee van (on)kruid

Inleiding

Het is onvermijdelijk dat er op het schoolterrein spontaan planten de kop opsteken. Zaden van planten worden o.a. met de wind aangevoerd of zitten gewoon in de bodem te wachten op een kansje om te kiemen. Een veelgebruikte term voor die spontane plantengroei is 'onkruid'. Voor je het 'onkruid' aanpakt, kun je je eens afvragen of die 'on' wel van toepassing is. Dit onderwerp is uitstekende gespreksstof voor een klasgesprek: verdient de spontane plantengroei op het schoolterrein wel zomaar de naam 'onkruid' (ongewenst kruid)?

Met een eenvoudig experiment gaan de kinderen na hoe ze 'ongewenste' plantjes te slim af kunnen zijn. Onkruid wieden is een klassieker, en een ideaal karweitje om samen met de kinderen te doen. Maar er zijn nog andere, minder arbeidsintensieve methoden die het proberen waard zijn.

Het ideale moment

• Duur:

- Experimenteren met 'onkruid' – testveldjes klaarmaken: 1 à 2 uur
- Experimenteren met 'onkruid' – tweewekelijkse observatie: 30 minuten tot 1 uur

• Seizoen: lente en zomer

Het benodigde materiaal

- Touw en houten stokjes
- Spade
- Houthaksel of materiaal voor een mulchlaagje

Werkwijze

Een klasgesprek over 'onkruid'

De term 'onkruid' slaat op planten die op een bepaalde plaats niet gewenst zijn. Maar 'niet gewenst' is natuurlijk een subjectief begrip. Welke planten 'onkruid' zijn en welke niet, is dus geen vaststaand feit. Voor een boer zijn klaprozen en korenbloemen in zijn veld onkruid, voor de wandelaar zijn deze planten een streling voor het oog. Welke plantjes zijn op school ongewenst – en dus onkruid – en welke niet? Een interessante vraag om samen met de kinderen over na te denken.

- Leg de kinderen de definitie van 'onkruid' uit aan de hand van een voorbeeld.
- Voorbeeld: We zaaien in onze moestuin radijsjes. Na ongeveer een week verschijnen er kleine radijsplantjes. Maar niet alleen onze radijsjes groeien goed, er verschijnen ook andere plantjes. Die groeien zelfs zo snel, dat ze de radijsjes dreigen te overwoekeren. Ze pakken licht en voedsel van de radijsjes af. Als we lekkere radijsjes willen, moeten we deze plantjes, die spontaan tevoorschijn komen, verwijderen.
- Aan de andere kant van de speelplaats ligt een berg aarde. Die is daar blijven liggen na het uitgraven van een zandbak voor de kleuters. Stilletjesaan beginnen er planten te groeien op de berg. Eigenlijk is dat wel spannend: er staan verschillende soorten plantjes, zelfs met mooie bloemen, en er komen er steeds meer bij. Niemand heeft 'last' van deze planten, integendeel, ze hebben de hoop aarde in een mooie groene heuvel veranderd.
- Ga met de kinderen op het schoolterrein op zoek naar planten die er spontaan groeien. Als er op het schoolterrein geen spontane plantengroei te vinden is, kun je ook eens in de bredere omgeving van de school kijken. Aan de hand van de volgende vragen kun je bespreken of een plantje 'onkruid' en dus ongewenst is op die plaats. Is de plant een 'gevaar' voor mooiere of nuttigere planten in de buurt? Is het een mooi plantje? Is het een nuttig plantje? Mag het plantje daar van jou staan? Waarom wel of waarom niet? Op die manier ga je selectief wieden.

Experimenteren met 'onkruid'

Gebruik zeker geen pesticiden om ongewenste kruidgroei te vermijden en te verwijderen. Pesticiden zijn schadelijk voor de gezondheid en vervuilen de bodem, de lucht en het water. Er zijn tal van andere mogelijkheden om het onkruid te verwijderen.

Een mogelijkheid is de bodem bedekken, bijv. met houthaksel, mulch of beter nog met vaste planten. De natuur beschouwt een onbedekte bodem namelijk als iets waar snel verandering in moet komen. Een stuk bodem dat je zelf niet bedekt, zal gauw worden ingepalmd door spontane kruidgroei. Door een laag houthaksel of mulch aan te brengen, zorg je ervoor dat aanwaaiende zaden minder kans hebben om te ontkiemen. Zaden van lichtminnende soorten die zich al in de bodem bevinden, ontkiemen minder snel door een gebrek aan licht.

Een gemakkelijk experiment doet de kinderen zelf ervaren hoe ze ongewenste kruidgroei in toom kunnen houden en welke methode daarvoor het minst arbeidsintensief is.

Tips

- Het meest geschikte moment om met het experiment te starten is het voorjaar; zo kun je de testveldjes voldoende lang observeren.
- Span drie testveldjes af met touw. De oppervlakte van de veldjes is niet zo belangrijk. Neem bijv. voor elk testveld een oppervlakte van 1 op 1 m. Als je plaats hebt, dan kun je ook grotere testvelden nemen. Of verdeel de klas in groepjes en laat elk groepje het experiment met drie testveldjes van 1 m² uitvoeren.
- Spit de testveldjes om. Steek hiervoor met een spade één steek diep (ongeveer 20 à 25 cm) en draai de steek om. Zo 'verstoor' je de bodem.
- Met testveld 1 doe je niets. Daar laat je de natuur haar gang gaan. Op testveld 2 blijf je de spontane plantengroei de baas door het 'onkruid' met de hand uit te trekken (= wieden). Testveld 3 bedek je met houthaksel of een mulchlaagje. Voor een mulchlaag gebruik je stro, hooi, afgevallen bladeren of grasmaaisel. Let er wel op dat hier zo weinig mogelijk zaden of onkruiden in zitten. Ideaal is een laag van ongeveer 2 cm dik.
- Ga om de twee weken naar de testveldjes kijken. Testveld 2 wordt gewied indien nodig. Als er bij testveld 3 onkruid door de mulchlaag of het houthaksel groeit, wied je dit ook.
- Laat de kinderen na elke observatie van de testveldjes een kort verslag schrijven. Mogelijke vragen voor het verslag zijn: Op welk testveldje staat het meeste 'onkruid' (1, 2 of 3)? Op welk testveldje (2 of 3) heb je het meeste 'onkruid' moeten wieden? Je kunt ook om de twee weken een foto nemen om de evolutie te volgen.
- In de les 'Zaadjes op reis – De verschillende manieren van zaadverspreiding' leren de kinderen hoe planten op een bepaalde plaats terecht kunnen komen. Die les kan een goede aansluiting of inleiding zijn bij deze les.

Eindtermen

Wereldoriëntatie

Natuur

- 1.1. De leerlingen kunnen gericht waarnemen met al hun zintuigen en kunnen waarnemingen op een systematische manier noteren.
- 1.2. De leerlingen kunnen minstens één natuurlijk verschijnsel dat ze waarnemen via een eenvoudig onderzoekje toetsen aan een hypothese.
- 1.4. De leerlingen kunnen illustreren dat de mens de aanwezigheid van planten en dieren in zijn omgeving beïnvloedt.
- 1.6. De leerlingen kunnen illustreren dat de mens de aanwezigheid van organismen beïnvloedt.
- 1.16. De leerlingen kunnen met enkele voorbeelden aantonen dat energie nodig is voor het functioneren van levende en niet-levende systemen en kunnen daarvan de energiebronnen benoemen.
- 1.26.* De leerlingen tonen respect en zorg voor de natuur vanuit het besef dat de mens voor zijn levensbehoeften afhankelijk is van het natuurlijke leefmilieu.

